Parapsihologia experimentală

Ioan Mamulaş

septembrie 2015

Criterii de circumscriere şi caracterizare a paranormalului

- **Criteriul inexplicabilităţii prin paradigme ştiinţifice general recunoscute.**
- **Criteriul statistic: raritatea (cel puţin aparentă) a fenomenelor paranormale.**
- **Criteriul observabilităţii şi probanţei limitate: multe cazuri paranormale sunt spontane, informaţiile despre ele fiind obţinute post-factum, sub forma unor mărturii/probe mai mult sau mai puţin credibile şi verificabile.**
- **Criteriul eluzivităţii şi al reproductibilităţii dificile: "reconstrucţia"/reproducerea fenomenelor paranormale în condiţii riguroase de laborator este foarte dificilă, dacă nu chiar imposibilă.**
- **Criteriul gradului de stranietate: neadecvarea paranormalului la principiile limitative fundamentale.**

Principii limitative fundamentale (Charlie D. Broad - 1923)

- **Nu putem cunoaşte gândurile şi simţămintele altei persoane în afara organelor senzoriale (excluderea telepatiei şi a clarviziunii).**
- **Nu putem cunoaşte viitorul, altfel decât prin predicţie logico-probabilistică, şi nici trecutul, în afara dovezilor materiale şi a memoriei transmisibile (negarea premoniţiei şi a retrocogniţiei).**
- **Nu se pot produce efecte fizice pe căi pur mentale (respingerea fenomenelor psihikinetice).**
- **O persoană nu poate fi prezentă, în nici un fel, în două locuri simultan (negarea dedublării şi a bilocaţiei).**
- **Nimic din personalitatea (spiritul, sufletul, conştiinţa) unui om nu poate supravieţui în mod obiectiv (la propriu) după decesul lui (negarea tuturor cazurilor care sugerează că "ceva" subzită morţii trupeşti).**

Definirea parapsihologiei

Dacă sensul unui termen nu este dintru început suficient de bine precizat şi acceptat, atunci apare tendinţa ca el să fie extins fără discernământ prin:

- **permeabilizare**
- **gonflare**
- **supradimensionare semantică**

Parapsihologia nu este: ocultism, magie, astrologie, ufologie, alchimie, criptozoologie, supranatural, credinţă religioasă etc.

“Parapsihologia este studiul unor facultăţi ipotetice ale psihismului precum telepatia (transmiterea de gânduri la distanţă), clarviziunea (perceperea de obiecte sau evenimente ce nu sunt vizibile în spaţiu), precogniţia şi retrocogniţia (perceperea de obiecte sau evenimente din viitor şi, respectiv, din trecut), psihokinezia (acţiunea minţii asupra materiei, fără contact fizic)”. (Marcel Blanc).

“Parapsihologia este studiul raţional, aprofundat şi pluridisciplinar al acelor fapte care, părând inexplicabile în stadiul actual al cunoştinţelor noastre ştiinţifice, pun în joc psihismul şi interacţiunea lui cu mediul inconjurător”. (Pascale Catala).

“Parapsihologie: pseudoştiinţă care intenţionează să studieze ipotetice aptitudini umane, denumite speciale, pe care până în prezent nimeni nu le-a observat în cadrul unui demers metodologic ştiinţific corect”. (Raphael Pantasso).

James E. Alcock:

"Parapsihologii cred în lucruri 'imposibile'. Prin definiţie, domeniul lor de interes implică fenomene care nu este posibil să se producă dacă ştiinţa modernă materialistă conţine lucruri corecte. Iar primul scop al parapsihologiei este de a demonstra că aceste presupuse lucruri imposibile – pretinse abilităţi precum percepţia extrasenzorială, psihokinezia şi altele asemenea – sunt într-adevăr reale şi nu imposibile în definitiv. Dacă se demonstrează că ele sunt corecte, legile fizicii aşa cum le cunoaştem s-ar dovedi a fi teribil de greşite în anumite aspecte importante."

Folosirea termenului “parapsihologie”

1. autor anonim – “Mental science: Para-psychology”, *SCIENCE*, vol IX, No. 225, May 27, 1887 pp. 510-511:

***“(…) termenul para-psihologie poate fi inventat pentru a fi aplicat acelor bizare sisteme de gândire imaginative prin care unele minţi se străduiesc să-şi satisfacă propriile dorinţi şi să facă lumea să pară raţională”*. Ca exemplu de asemenea iluzie mentală era dat cazul unui architect care fusese în India pentru a studia *“adevărul interior”* şi dezvoltase un sistem de simboluri care reprezentau stadiile evolutiei umane. Al cincilea stadiu (cvadridimensional) era descris ca fiind atât de înalt spiritualizat încât depăşeşte cu totul concepţiile noastre finite şi poate fi întrezărit uneori doar de clarvăzătorii supersenzitivi. Acest *“sistem para-psihologic”* era însoţit de o aplicare fantezistă a progresiilor aritmetice, geometrice şi armonice, fiind caracterizat de autorul articolului ca *“un trist spectacol de talent greşit folosit (şi care poate fi vazut în orice azil de nebuni)… [ce] ilustrează marele pericol al mono-ideismului şi al imaginaţiei necontrolate care a pregătit atâtea victime pentru capcanele unui simbolism zănatic”*.**

2. <u>Max Dessoir</u> – "Die Parapsychologie. Eine Entgegnung auf den Artikel `Der Prophet`" ["Parapsihologie. O replică la articolul `Profetul`"], *SPHINX*, vol. VII, No. 42, 1889, p. 340:

"Dacă desemnăm prin para ceva al cărui domeniu se situează dincolo sau alături de experienţa normală, - prin analogie cu parageneză, paragogă, paragraf, paracopă, paracuzie, paralogism, paranoia, parergon etc. -, atunci putem probabil să ne referim la cele fenomene care nu figurează în funcţionarea normală a psyche-i ca fiind parapsihice, iar ştiinţa care se ocupă cu aceste fenomene ca fiind `parapsihologie`. (...) Cuvântul nu e frumos, dar, după părerea mea, are avantajul ca etichetează succint un domeniu necunoscut anterior, aflat la jumătatea drumului între situaţiile normale şi cele patologice, iar astfel de neologisme nu reclamă, înainte de toate, decât meritul limitat al utilităţii practice".

***"Vom spune, deci, că parapsihologia examinează trei tipuri de manifestări: cele care sunt considerate ca abateri de la normă, deasupra sau sub aceasta, sau cele aflându-se într-o zonă de graniţă între cele două şi care pot sa deriveze spre unele sau altele"*. [hipnoză, somnambulism, mediumnitate, premoniţie, telepatie, dublarea personalităţii, telekinezia]**

3. <u>Hans Driesch</u> – *"The Crisis in Psychology"*, Princeton, 1925:

p. 229:

"(…) ultimul punct critic în psihologia modernă, şi anume psychical research sau parapsihologia (…).

"Cu ani în urmă, mulţi oameni par să fi decis în această chestiune, şi printre ei unii au susţinut că aşa-numitele fenomene parapsihice `nu există şi nu vor exista niciodată`. Astfel de oameni, care erau cu Dumnezeu când a creat lumea, şi care ştiu ce era El capabil să facă şi să nu facă, nu dispar niciodată".

4.

- ***ZEITSCHRIFT FÜR PARAPSYCHOLOGIE*** **(Germania), din anul 1926**
- ***TIJDSCHRIFT VOOR PARAPSYCHOLOGIE*** **(Olanda), din anul 1928**
- **Aricole de Albert F. von Schrenck-Notzing, în articole din anul 1932**

5.

Joseph Banks Rhine – *"Extra-Sensory Perception"*, Boston, 1934

***"Parapsihologie este un cuvânt care ne-a parvenit din Germania (...). Credem că el poate foarte bine să fie asimilat în limba engleză pentru a denumi partea mai strict experimentală a întregului domeniu implicat de psychical research asa cum este acum destul de general înţeles".- THE JOURNAL OF PARAPSYCHOLOGY*, vol. 1, No. 1, 1937.**

Termeni alternativi pentru "parapsihologie" (mai mult sau mai putin superpozabili)

- *Psychical research* – 1882
- Metapsihică – Charles Richet: 1905; 1922 *("Traité de métapsychique"*)

Metapsihica este *"ştiinţa care are ca obiect fenomene fiziologice sau psihologice de natură misterioasă până în prezent, cauzate fie de forţe care par inteligente, fie de facultăţi necunoscute ale spiritului". – "La grande esperance"*, 1933, p. 251.

- Procese psi – Robert Henry Thouless: 1942
- Bioinformaţie/Biocomunicaţie, Bioenergetică – URSS (E. Naumov s.a.): 1965
- Psihotronică – Fernand Clerc: 1954 (propunere de denumire pentru ştiinţa care studiază *"fenomenele în care energia este degajată prin procesul gândirii sau prin impulsionarea voinţei" – VIE DES MÉTIERS*, novembre 1954).

Zdenek Rejdak,Jaroslav Stuchlik: 1967

"Psihotronica este domeniul ştiinţific interdisciplinar, având ca obiect interacţiunile la distanţă între organismele vii şi între acestea şi mediul lor ambiant, precum şi fenomenele de tip energetic sau informaţional legate de aceste interacţiuni". (IAPR)

- Paranormologie – Andreas Resch: 1969
- Noetică – Edgar Mitchell, Werner von Braun: 1973
- Anomalistică – Roger W. Wescott: 1973
- Psilogie – Louis Beranger: 1974
- *Anomalous phenomena*: 1981

“A fi sau a nu fi?”

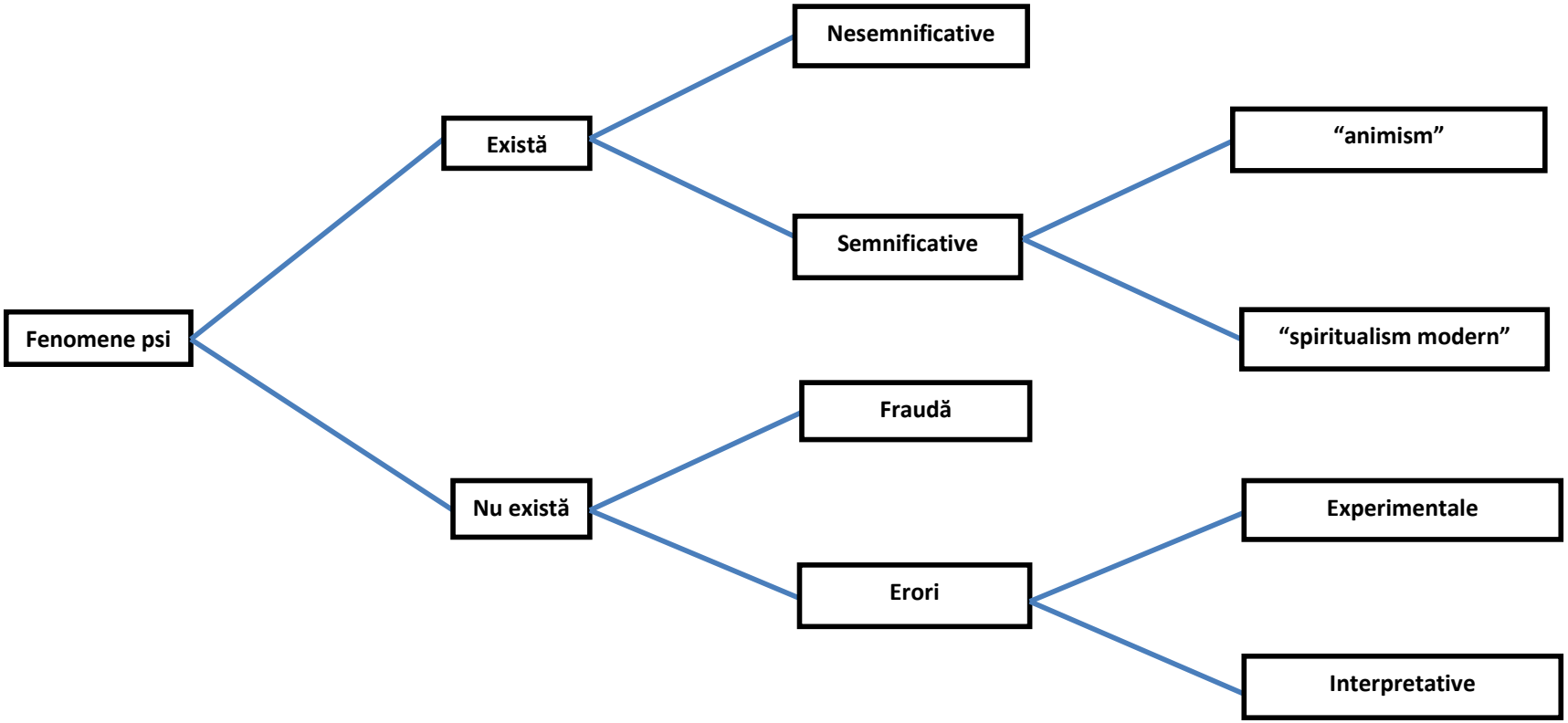

Opinii despre fenomenele parapsihologice
Sondaje Gallup - SUA

anul	(1) Believe in %	Not sure about %	(2) Don't believe %	No opinion %	(1) + (2) %
2005	31 26 41 55	27 24 25 17	42 50 32 26	0 0 2 2	73 76 73 81
2001	36 32 50 54	26 23 20 19	35 45 27 26	3 0 3 1	71 77 77 80
1996	35 27 48 46	24 25 22 20	39 46 27 34	2 2 3 0	74 73 75 80

Telepathy, or communication between minds without using the traditional five senses.

The power of the mind to know the past and to predict the future.

ESP – extrasensory perception.

Psychic or spiritual healing or the power of the human mind to heal the body.

Herodot relatează în „Istorii” ceea ce astăzi ar putea fi numit primul experiment de testare a capacităţilor extrasenzoriale. „Experimentul” a fost iniţiat şi coordonat de Cresus, rege al Lydiei (stat antic din vestul Asiei Mici) între anii 595 î. H. şi 547 î. H. Îngrijorat de vecinătatea cu imperiul persan, el se gândea *„dacă nu i-ar fi cu putinţă să stăvilească întinderea perşilor mai înainte ca ei să se fi întărit prea mult. Chibzuind la aceasta, se hotărî să întrebe oracolele aflate în Ellada, cât şi pe cele din Libya. Cresus îşi trimitea oamenii pentru a pune la încercare ştiinţa oracolelor; abia după ce s-ar fi încredinţat că spun adevărul, regele urma să le mai întrebe încă o dată, prin credincioşii săi, dacă era sau nu bine să se ridice cu război împotriva perşilor. Iată ce porunci lydienilor regele când i-a trimis să încerce oracolele: numărând cu grijă zilele ce se vor scurge din ziua plecării lor din Sardes, să nu întrebe oracolele decât când se vor fi împlinit o sută de zile în cap, şi atunci abia să vorbească astfel: «oare ce face în clipa aceasta Cresus al lui Alyattes, regele lydienilor?»; apoi să însemne în scris răspunsul fiecărui oracol şi să-l aducă chiar lui. Ce vor fi răspuns celelalte oracole, nimeni nu poate spune; însă la Delfi, de îndată ce lydienii au intrat în templu cu gândul să-l încerce pe zeu, nici nu apucară să întrebe cele poruncite, că Pythia grăi în hexametri următoarele:*

Ştiu câte fire are nisipul şi-ntinderea mării,
Pot înţelege pe cel făr’de auz şi-l aud pe cel mut.
Până în piept îmi pătrunde mirosul de broască ţestoasă,
Când în tingire ea fierbe cu carne de miel laolaltă.
Zace sub ea întinsă aramă, şi aramă-i deasupra…

După ce lydienii îşi însemnară în scris răspunsul dat de Pythia, făcură cale-ntoarsă la Sardes. Pe măsură ce trimişii se înfăţişau înaintea lui Cresus cu răspunsurile oracolelor, regele le deschidea numaidecât pe fiecare în parte şi arunca o privire la rândurile scrise. Dar niciunul din răspunsuri nu-l mulţumi. De îndată însă ce văzu răspunsul de la Delfi, înălţă rugi şi recunoscu adevărul celor spuse – socotind oracolul de laDelfi drept singurul oracol nemincinos, deoarece ghicise ceea ce făcuse el. Într-adevăr, după ce-şi trimisese credincioşii să cerceteze oracolele, păzind cu grijă sorocul zilelor, iată ce a pus la cale Cresus: gândindu-se la ceva peste putinţă de ghicit şi înţeles, a tăiat în bucăţi o broască ţestoasă şi un miel, pe care le-a fiert apoi împreună într-un căzănel de aramă acoperit cu un capac de aramă. (…) Cât despre răspunsul dat lydienilor de oracolul lui Amphiaraos (…) nu pot să povestesc nimic; în privinţa răspunsului nu se spune altceva decât că regele a rămas încredinţat că şi acest oracol era de crezut”. **Lămurit asupra rezultatelor testului său, Cresus a trimis iarăşi mesageri la oracolul din Delfi şi la oracolul lui Amphiaraos de lângă Theba, pentru a întreba dacă putea să pornească războiul împotriva perşilor. „*La întrebările puse de soli* – spune Herodot – *cuvântul celor două oracole s-a dovedit a fi aidoma. Ele i-au prevestit lui Cresus că, de va porni lupta contra perşilor, va nimici o mare împărăţie”.***

Cresus a interpretat răspunsul ambiguu al oracolelor după cum i-a convenit şi, ferm convins că împărăţia ce urma să fie nimicită era aceea a perşilor, a pornit războiul contra lor. Din nefericire pentru el şi pentru Lydia, a fost învins de Cirus al II-lea, regatul său fiind desfiinţat şi încorporat în imperiul persan.

Francis Bacon – "Sylva Sylvarum, Or A Natural History in Ten Centuries", 1627:

Efectul **intenţiei** mentale (***"force** of **imagination"***) putea fi testat pe obiecte care ***"au** cele mai **uşoare şi** simple **mişcă**ri. **Şi** prin urmare, mai presus de toate, asupra spiritelor oamenilor"*.

***"**În ce **priveşte** obiectele inanimate, este adevărat c**ă mişcă**rile de amestecare a **cărţilor** de joc sau aruncarea zarurilor sunt **mişcă**ri foarte lesnicioase"*. → prefigurarea utilizării **cărţilor** de joc, a zarurilor **şi** a altor sisteme fizice randomizate în experimentele parapsihologice.

Bacon propunea ca în cercetările privind ***"binding** of **thoughts"*** (telepatia) **să** se ***"**noteze dacă ea **reuşeşte** de cele mai multe ori, **deşi** nu întotdeauna"*, anticipând astfel folosirea metodelor de evaluare statistice. De asemenea, el **menţiona** că s-ar putea **să** se **obţină** succese mai mari în astfel de teste ***"**dacă **(...)** **numeşti** unul din douăzeci de oameni, în loc de **(...)** una din douăzeci de **cărţi"***. → testele care implică **ţinte** semnificative (cu impact **emoţional**) pot fi mai eficiente decât cele ce implică simpla ghicire de **cărţi**.

Clarviziunea lui Emanuel Swedenborg – incendiul de la Stockholm

Pe 19 iulie 1774, Swedenborg lua cina, împreună cu nişte prieteni, la Göteborg (la cca. 400 km distanţă de Stockholm). La un moment dat (ora 18) a sărit de pe scaun şi, foarte agitat, a anunţat izbucnirea unui incendiu la Stockholm. Timp de două ore a relatat, cu lux de amănunte, desfăşurarea catastrofei: flăcările care cuprindeau tot mai multe locuinţe, oamenii care alergau disperaţi, încercările nereuşite de a localiza incendiul. În final, a comunicat, uşurat, că focul era stăpânit, exact în momentul în care ajunsese lângă casa lui. A doua zi, Swedenborg a redactat un raport detaliat asupra viziunii sale pe care l-a trimis primarului oraşului Stockholm. Răspunsul primit a confirmat exactitatea relatării şi coincidenţa în timp a evenimentului şi viziunii.

Benjamin Franklin – 1784: metoda de investigare “în orb”

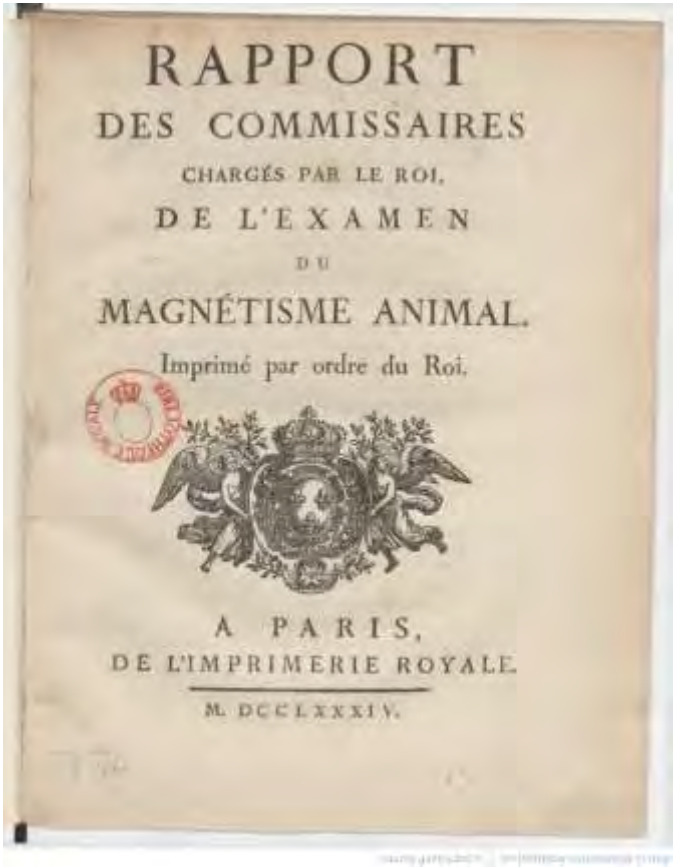

RAPPORT
DES COMMISSAIRES
CHARGÉS PAR LE ROI,
DE L'EXAMEN
DU
MAGNÉTISME ANIMAL.
Imprimé par ordre du Roi.

A PARIS,
DE L'IMPRIMERIE ROYALE.
M. DCC LXXXIV.

LE MAGNÉTISME ANIMAL

Justinus Andreas Christian Kerner – “Die Seherin von Prevorst” (“Vizionara din Prevorst”), 1829

Friederike Hauffe (1801 – 1829)

Pe lângă aptitudinile precognitive, divinatorii, de clarviziune şi de vindecătoare, Hauffe se afla deseori în centrul unor incidente de tip *poltergeist*: zgomote inexplicabile, fenomene luminoase stranii, deplasări de obiecte etc.

Justinus Kerner:

"Sunetele produse semănau mai degrabă cu şocuri uşoare pe pereţi, pe masă, pe pat şi uneori în aer; erau, de asemenea, foşnete ca de hârtie, rostogoliri de bile, zgomote de paşi. Frecvent se auzeau zgomote produse parcă de aruncături de pietriş sau de nisip, combinate cu căderi reale de corpuri, cum ar fi bucăţi de lămâie".

"Ziua şi noaptea se aud paşi în cameră (…). Noaptea se poate vedea adesea o lumină circulară, ca o farfurie, ce străluceşte pe perete. Aceasta durează câtva timp şi apoi dispare în perete"

"Obiecte de diverse dimensiuni erau deplasate, pluteau în aer sau dispăreau subit (…). Pietre, nisip, fragmente de var erau lansate fără cauze vizibile; licăriri, flăcări, nori luminoşi sunt văzuţi de ea şi de martori".

Evenimentele de la Hydesville (SUA) → "modern spiritualism" (spiritism) (martie 1848)

THE OLD FOX COTTAGE, HYDESVILLE, N. Y.
(Now Removed to Lily Dale)

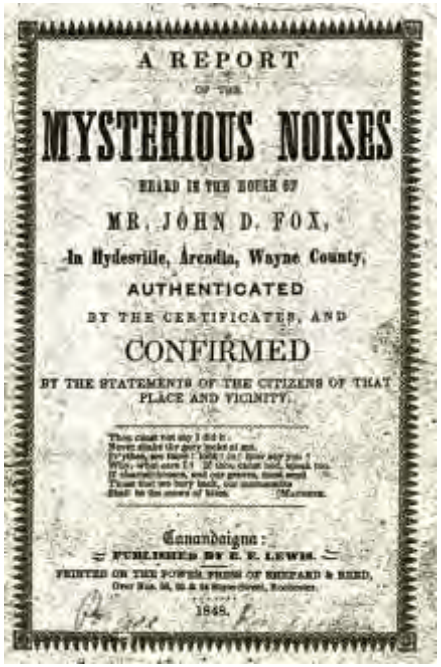

A REPORT
OF THE
MYSTERIOUS NOISES
HEARD IN THE HOUSE OF
MR. JOHN D. FOX,
In Hydesville, Arcadia, Wayne County,
AUTHENTICATED
BY THE CERTIFICATES, AND
CONFIRMED
BY THE STATEMENTS OF THE CITIZENS OF THAT PLACE AND VICINITY.

Canandaigua:
PUBLISHED BY E. E. LEWIS.
PRINTED ON THE POWER PRESS OF SHEPARD & REED,
1848.

Daniel Dunglas Home (1833 – 1896) – "regele mediumilor, mediumul regilor"

INCIDENTS IN MY LIFE.

INCIDENTS IN MY LIFE

LIGHTS AND SHADOWS
SPIRITUALISM
By D. D. HOME

D. D. HOME
HIS LIFE AND MISSION

D.D. Home s-a născut în Scoţia, pe care a părăsit-o la vârsta de 9 ani, plecând în SUA împreună cu o mătuşă. Când avea 17 ani, curând după moartea mamei sale, s-a aflat în centrul unor manifestări de tip *poltergeist*. La cererea mătuşii sale şi din pricina unor probleme de sănătate revine, la 20 de ani, în Marea Britanie. În scurt timp devine cel mai renumit medium european, păstrându-şi acest statut până la moarte.

A participat la numeroase *séance*-uri de spiritism şi la repetate testări ştiinţifice în care performanţele sale, cu totul neobişnuite, i-au uluit pe cei prezenţi. Comportamentul modest, onestitatea şi blândeţea caracterului său i-au asigurat succesul în societate precum şi încrederea savanţilor care l-au investigat. Oricând era solicitat, Home se supunea, fără discuţii, la orice fel de percheziţionare, iar demonstraţiile, pe care de multe ori le făcea în încăperi din clădiri pe care nu le mai vizitase, se desfăşurau aproape întotdeuana în plină lumină, ceea ce îl singularizează printre mediumii epocii.

Capacităţile paranormale ale lui Home au inclus şi remarcabile abilităţi extrasenzitive, precum clarviziunea şi precogniţia (a prevăzut, de pildă, condiţiile asasinării lui Abraham Lincoln).

Chimistul rus A. Butlerov (Universitatea din Sankt Petersburg) a măsurat cu un dinamometru "forţa mentală" a lui Home şi a constatat că acesta putea creşte tensiunea înregistrată de aparat cu aproape 50%.

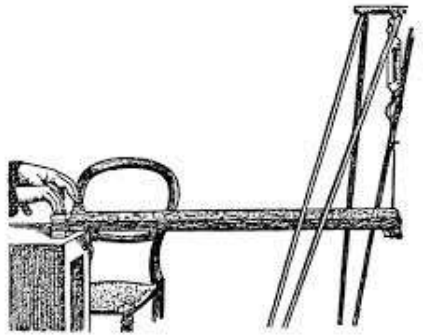

D.D. Home's fingers on the Crookes Spring Balance Apparatus. *Quarterly Journal of Science*, Vol. 8, July 1, 1871.

Utilizând un dispozitiv mai elaborat, special construit, fizicianul britanic William Crookes i-a cerut lui Home să influenţeze o balanţă cu resort anexată la capătul unei planşete din mahon prin aşezarea degetelor pe celălalt capăt al planşetei. Dispozitivul era astfel conceput încât presiunea exercitată de degete să nu aibă nici un efect. Totuşi, imediat ce Home îşi aşeza degetele pe planşetă se înregistrau modificări notabile ale balanţei.

W. Crookes (1871): *"Testele au dezvăluit existenţa unei forţe noi* [psychic force], *legată într-un mod necunoscut de organismul uman".*

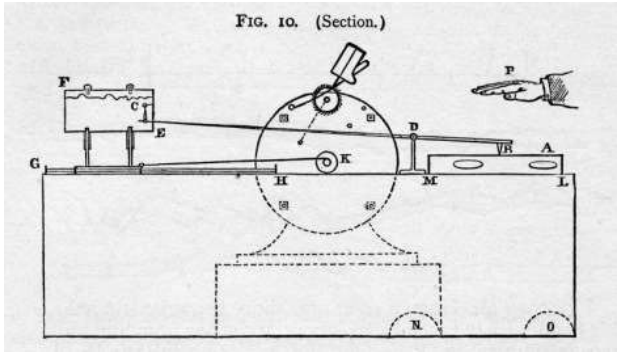

1882 – se înfiinţează la Londra
The Society for Psychical Research

Scopul SPR era, conform statutului de "a examina, fără prejudecată sau preferinţă şi într-un spirit ştiinţific, acele facultăţi ale omului care par a fi inexplicabile pe baza oricărei ipoteze general recunoscută. Societatea nu susţine şi nu exprimă idei partizane".

H. Sidgewick: "Trebuie să acumulăm fapte peste fapte, să adăugăm experienţe la experienţe, să nu intrăm în controverse cu scepticii asupra realităţii unor fapte izolate, ci să ne îndreptăm toate eforturile asupra dovezii totale care pare să rezulte din întreg".

SPR (2015): ***«The terms "psychical research" and "parapsychology" are often used interchangeably. They both refer to the scientific study of the ways that organisms communicate and interact with each other and with environment that appear to be inexplicable within current scientific models"»***.

Titu Maiorescu – "Despre hipnotism", conferinţă la Ateneu, 11 aprilie 1882

"Pe timpul campaniei din Bulgaria, sora maiorului … sare într-o noapte din pat şi începe a spune, îngrozită şi abia respirând de spaimă, că frate-său a murit de arma duşmanului, şi descrie chiar scena morţii. A treia zi seara, martorii acestei istorisiri stranii primesc trista ştire că maiorul a căzut pe câmpul de lupta în ziua ce urmă teribilului vis. Împrejurările în care murise erau analoage cu cele descrise de visătoarea înspăimântată".

"În ceea ce priveşte prevestirea, sau prezicerea viitorului, fenomenul, cu toata aparenţa lui miraculoasă, şi cu toată complicata lucrare a cauzei care-l va fi producând, şi care scapă încă observaţiunilor noastre directe, trebuie să fie totuşi de domeniul curat fizic".

"E de ajuns ca un fenomen să existe şi să fie constatat, pentru ca, din momentul acela, să ne putem a priori pronunţa, că el cată să intre, într-un fel sau altul, în sfera cauzalităţii universale".

“În starea de azi a ştiinţei, noi nu putem zice despre prevestire, decât că e starea de excesivă sensibilitate a unor indivizi privilegiaţi, a unor indivizi la care simţurile sunt în condiţiuni anormale de dezvoltare, sau mai bine într-o stare patologică, deoarece ele nu sunt ca la toată cealaltă lume. De ce (…) în presimţiri despre noi înşine, în prevederi despre cei de aproape, cu care simpatizăm, în intuiţiuni de lucruri depărtate, - n-am admite de asemenea o legătură fizică între sensibilitatea celui ce presimte şi între oarecari modificări, încă necunoscute, ale mediului înconjurător – modificări pe care numai acele naturi privilegiate le pot primi şi le pot înţelege?”.

“Noi trebuie să avem o opiniune, întemeiată pe fapte accesibile, despre tot ce se petrece în natură, oricât de extraordinară ne-ar părea forma sub care se îmbracă fenomenele sau faptele ce observăm.”

B. P Haşdeu + C. Istrati: psihofotografie (conceptofotografie, *thought photography*)

Professor Röntgen must look to his laurels. To see through a brick wall is something, but to be able to photograph through is something greater still. Yet the claim has been made by a French doctor. Baraduc has made a communication to the Paris Académie de Médecine in which he affirms he has succeeded in photographing thought, and he has shown numerous photographs in proof of his assertion. His usual method of proceeding is (says the 'Standard's' correspondent) simple enough. The person whose thought is to be photographed enters a dark room, places his hand on a photographic plate and thinks intently of the object the image of which he wishes to see produced. It is stated by those who have examined Dr Baraduc's photographs that most of them are very cloudy, but that a few comparatively distinct, representing the features of persons and the outlines of things. Dr Baraduc goes further, and declares that it is possible to produce a photographic image at a great distance.

In his communication to the Asadémie de Médicine, he relates that Dr Istrate, when he was going to Campana, declared he would appear on a photographic plate of his friend M. Hasden, at Bucharest. On the 4th of August, 1893, M. Hasden, (at Bucharest) went to bed with a photogbaphic plate at his feet and another at his head. Dr Istrate went to sleep at Campana, at a distance of about 300 kilometers from Bucharest, but before closing his eyes he willed with all his might that his image should appear on the photographic plate of his friend. According to Dr Baraduc that marvel was accomplished. Journalists who have examined the photograph in question state that it consists of a kind of luminous spot on the photographic plate, in the midst of which can be traced the profile of a man.

Mataura Ensign, nr. 184, 3 septembrie 1896, p. 5 (Noua Zeelandă)

Tomokichi Fukurai (1869 – 1952)

"Toshi to Nensha" – 1913
"Clairvoyance and Telepathy" – 1930

Ted Serios (1918 – 2006)
Jule Eisenbud (1908 – 1999)

Jule Eisenbud – *"The World of Ted Serios"*, 1967

Eleonora Zugun (1913 – 1996) – primul caz de *poltergeist* investigat sistematic

1927

Născută în comuna Talpa, judeţul Dorohoi, Eleonora Zugun era repudiată de consăteni şi de propria familie, din pricina straniilor incidente în centrul cărora se afla (de la vârsta de 7 ani): *"obiecte care dispăreau şi reapăreau lovind pe cei din jurul ei, cuiele bătute în pereţi erau scoase de o putere nevăzută, în timp ce fata, cuprinsă de crize violente, se văita că este bătută sau lovită"* (presa vremii).

Ea a atras atenţia inginerului german Fritz Grunewald şi a contesei vieneze Zoe Wassilko-Serecki, aceasta din urmă luând-o pe Eleonora, când avea 13 ani, sub protecţia sa. Grunewald, contesa şi alţi investigatori au fost martorii a numeroase manifestări neobişnuite provocate de fată, precum şi a unor inexplicabile zgârieturi şi urme de muşcături ce apăreau frecvent pe trupul ei. In anul 1926, Harry Price a cercetat-o pe Eleonora Zugun în laboratorul său din Londra.

La vârsta de 15 ani, Eleonora Zugun a avut primele menstruaţii, iar fenomenele de poltergeist au încetat brusc.

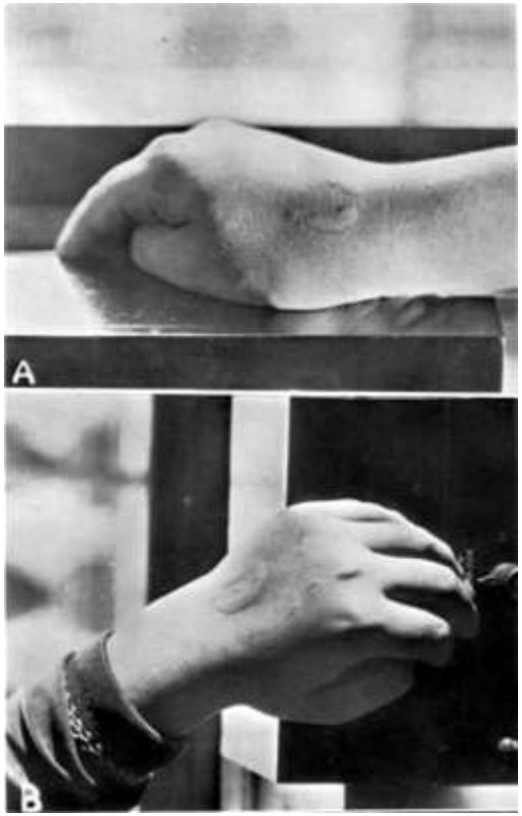

Harry Price (1926): ***"Stigmatele apar spontan în diferite părţi ale corpului Eleonorei. Nu poate fi considerată responsabilă în mod conştient pentru producerea acestora. În condiţii ştiinţifice riguroase, s-a observat că mici obiecte din apropierea Eleonorei se pot mişca fără ca tanăra să le atingă".***

Gheorghe Marinescu

"Spiritism şi metapsihism", **Academia Româna, Memoriile Secţiunii Ştiinţifice, seria III, tomul III, mem. 10, 1926, Bucureşti**

"Fără a considera ca rezolvată chestia metapsihiei subiective şi obiective şi fără a sustine că toate fenomenele constatate sunt datorite, pur şi simplu, inconştientului dinamic: motor, afectiv si creator, totuşi putem să afirmăm că cele mai multe fenomene din domeniul metapsihiei se explică prin interventia eu-lui sub-liminal, ca să întrebuinţăm o expresie a lui Myers, mai bine desvoltat la unele persoane.

Faţă insă de domeniul infinit al posibilităţii, poate nu este prudent de a elimina cu desăvârşire o influenţa exterioară, care ar putea interveni în producţia fenomenelor de telepatie sau, cum ar zice Ch. Richet, de criptestezie".

"Scepticismul care se desprinde din expunerea mea este de domeniul dubiului ştiinţific, necesar oricărei lucrări ştiinţifice, în care spiritul critic trebuie să fie nota dominantă. Ar fi prematur a nega existenţa altor forţe decât de care ne vorbeşte astăzi Fizica şi Chimia, dar nu e mai puţin adevărat că trebuie să ne înconjurăm de toate garanţiile şi să fim cu foarte mare băgare de seamă, când e vorba de experienţe de spiritism".

Mircea Eliade – “Insula lui Euthanasius”, 1943

«Întemeiaţi pe cazurile bine verificate de levitaţiune şi incombustibilitate a corpului uman, avem dreptul să facem următoarea afirmaţie: *în anumite împrejurări, corpul omenesc se poate sustrage legilor gravitaţiei şi condiţiilor vieţii organice*. Nu ne interesează *psihologia* acestor “miracole”; dacă, bunăoară, este vorba de stări mistice sau demoniace, de nevropaţi, “posedaţi” sau sfinţi. Constatăm numai *realitatea* acestor întâmplări excepţionale; şi ne întrebăm dacă nu cumva credinţele etnografice şi legendele folclorice în legătură cu levitaţiunea şi incombustibilitatea corpului uman, departe de a fi creaţie fantastică a mentalităţii primitive, nu îşi au izvorul în *experienţe concrete*. Ne vine mult mai uşor să credem că un “primitiv” ajunge să afirme incombustibilitatea trupului plecând de la un *fapt* la care a asistat, decât să credem că el a imaginat acest lucru, prin cine ştie ce procese obscure de conştiinţă».

«Nu e nevoie de un milion de experienţe de levitaţiune, ca să credem în suspendarea legii gravitaţiei, după cum nu e nevoie de de un milion de comete ca să credem în existenţa cometelor. Frecvenţa şi legile statisticii nu pot fi aplicate când e vorba de fenomene cu caracter excepţional».

Primul studiu sistematic al cazurilor spontane de telepatie a fost realizat de membrii lui *The Society for Psychical Research* şi publicat, în două tomuri voluminoase, în anul 1886 cu titlul *"Phantasms of the Living"*sub redacţia lui E. Gurney, F.W.H. Myers, şi F. Podmore. O fantasmă sau apariţie era considerată de autorii studiului ca fiind o halucinaţie (vizuală, auditivă, tactilă, gustativă, odorifică, ori diferite combinaţii între acestea), adică un produs pur mintal care nu era cauzat de stimuli fizici. Conform criteriilor adoptate de Gurney, Myers şi Podmore, o halucinaţie era inclusă în studiu dacă, pe de o parte, ea reprezinta (putea fi legată de) un eveniment real (ce implica în mod dramatic un subiect agent), necunoscut subiectului percipient, iar pe de altă parte, cel din urmă se găsea în stare de veghe. În 702 cazuri prezentate în *Phantasms of the Living*, cei mai mulţi agenţi avuseseră legături strânse cu percipienţii şi se aflaseră în situaţii de criză, două treimi fiind pe cale de a muri sau tocmai decedaseră.

“Intensitatea” cu care se manifestă „conexiunea telepatică” între doi subiecţi poate fi funcţie de factorii “împărtăşiţi” de ei, precum cei daţi de legătura de rudenie sau de prietenie/empatie. În cazuisticile de corelare telepatică prezentate în lucrările lui G. Sannwald (1963), I. Stevenson (1970) şi M. A. Persinger (1974), perechile în care legăturile familiale dintre agent şi percipient erau puternice reprezentau, respectiv, 50%, 63% şi 53% din totalul cazurilor. Dintre aceste cazuri cu legături familiale foarte strânse, cele de tip părinte-copil erau în proporţie de, respectiv, 56%, 54% şi 61%; pentru cele de tip soţ-soţie procentajele erau 29%, 22% şi 25%, iar pentru cele dintre fraţi surori de 15%, 24% şi 14%. Pentru perechile cu legături familiale periferice, procentajele erau, respectiv, de 10%, 7% şi 16%; pentru legături de prietenie şi cordialitate: 28%, 27% şi, respectiv, 14%; pentru străini (situaţiile in care agentul şi percipientul nu se cunoşteau): 3%, 11%, 9%. În 8 % din cazurile raportate de Persinger, percipientul era un animal de casă.

În ceea ce priveşte natura evenimentului perceput telepatic acesta era: moartea agentului în, respectiv, 43 %, 41 % şi 54 % din cazuri; o situaţie de criză dramatică: 36 %, 41 % şi 25 %; un eveniment fără importanţă deosebită: 21 %, 18 % şi 21 %. În cazurile descrise de Persinger, 70 % dintre decese se produseseră subit, iar în 70 % din cazurile de criză dramatică, se susţinea că percipientul salvase viaţa agentului. În studiile lui Sannwald, Stevenson şi Persinger, numărul subiecţilor femei îl depăşeşte pe cel al bărbaţilor cu, respectiv, 70 %, 53 % şi 76 %. Persinger atribuie această asimetrie faptului că femeile au o dispoziţie mai mare de a-şi comunica trăirile decât bărbaţii.

Persinger constata că cei doi membrii ai unei perechi agent-percipient se aflau: în aceeaşi locuinţă în 18 % din cazuri; la distanţă de până la o milă unul de altul în 36 % din cazuri; la distanţă de până la 100 de mile în 58 % din cazuri; la distanţă de peste 2.000 de mile în 30 % din cazuri. 85 % dintre impresiunile telepatice se produseseră în timpul nopţii, cu un maxim în intervalul dintre orele 24 şi 4; în ce priveşte distribuţia sezonieră, 40 % din cazuri avuseseră loc pe timpul verii.

Roll şi Williams: *"Trăsăturile prezentate de cazurile lui Sannwald, Stevenson şi Persinger sunt mutual consistente şi asemănătoare cu cazurile din «Phantasms» referitoare la predominanţa situaţiilor de deces şi de crize dramatice implicând indivizi strâns conectaţi".*

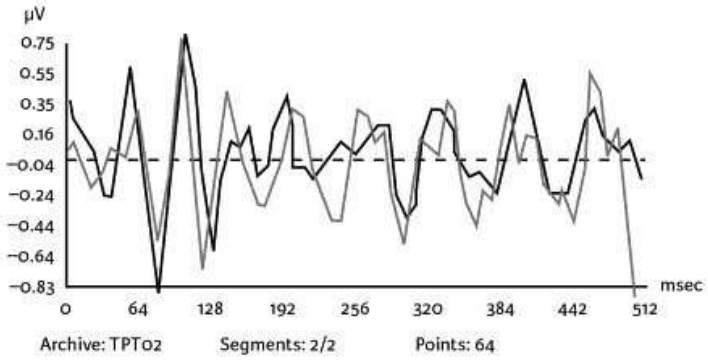

a) Overlap of evoked and tranferred potential (grey line).

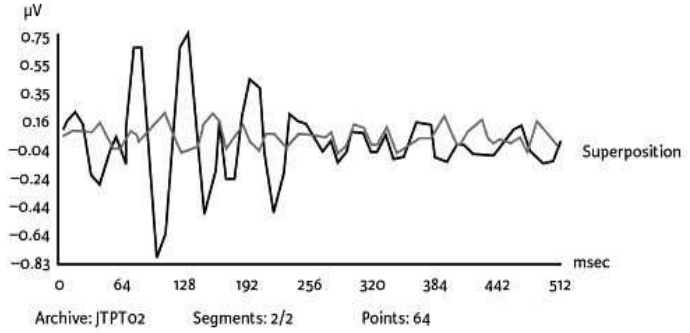

b) Overlap of the 2 potentials for the control group.
Absence of transferred potential (grey line).

J. Grinberg-Zylberbaum, M. Delaflor, L. Attie, A. Goswami – *„The Einstein-Podolski-Rosen Paradox in the Brain: The Transferred Potential”*, PHYSICS ESSAYS, vol. 7, 1994, pp. 442-448

Autorii au împărţit perechile de subiecţi, ai căror membrii nu se cunoscuseră în prealabil, în două grupuri: unul format din perechi “legate”, care au petrecut în meditaţie tăcută câte 20 de minute într-o încăpere izolată, pentru a se putea forma anumite legături dintre agenţi şi percipienţi; al doilea grup era format din perechi “nelegate” care nu au fost puse împreună înainte de efectuarea înregistrărilor electroencefalografice. Membrii fiecărei perechi au fost separaţi şi plasaţi în camere ecranate electromagnetic, la o depărtare de 14,5 m. La intervale randomizate, agentul era stimulat cu *flash*-uri luminoase pentru a se induce modificări EEG, în vreme ce percipientul, monitorizat şi el prin EEG, stătea liniştit în cealaltă cameră. Pentru toţi percipienţii din perechile “legate”, modificările EEG erau sincrone şi similare cu modificările EEG cauzate de fluxurile luminoase asupra agenţilor. Acelaşi efect s-a observat şi la unele perechi “nelegate”.

J. Wackermann, C Seiter, H. Keibel şi H. Walach (2003) au testat subiecţi grupaţi în perechi "legate", perechi "nelegate" şi perechi de control. Spre deosebire de perechile "nelegate", fiecare pereche "legată" a stat, în prealabil, câte 20 de minute, într-o cameră izolată, păstrând tăcerea. Membrii perechilor au fost apoi despărţiţi şi plasaţi în încăperi ecranate electromagnetic şi acustic. În fiecare test, agentul urmărea un monitor video care afişa la întâmplare *flash*-uri luminoase în *pattern*-uri alternante, *pattern*-uri care nu erau arătate agenţilor din perechile de control. S-au constatat modificări corelate agent-percipient în voltajul EEG atât la perechile "legate", cât şi la perechile "nelegate" în timpul perioadelor de *flash*-uri; în ambele cazuri, modificările erau semnificativ diferite ($p < 0.01$) faţă EEG-urile perechilor de control. Pentru legăturile nemediate senzorial agent-percipient constatate în experimentele de acest tip, Jiri Wackermann a propus denumirea de „corelaţii diadice între stări funcţionale cerebrale" (*dyadic correlations between brain functional states*), precizând că: *„Prin ««corelaţie» între X şi Y înţelegem orice abatere a distribuţiei comune a perechii (X, Y) de la produsul distribuţiilor marginale ale lui X şi Y, adică orice violare a independenţei statistice a lui X şi Y"*.

Pentru legăturile nemediate senzorial agent-percipient constatate în experimentele de acest tip, Jiri Wackermann a propus denumirea de „corelaţii diadice între stări funcţionale cerebrale" (*dyadic correlations between brain functional states*), precizând că: *„Prin «corelaţie» între X şi Y înţelegem orice abatere a distribuţiei comune a perechii (X, Y) de la produsul distribuţiilor marginale ale lui X şi Y, adică orice violare a independenţei statistice a lui X şi Y"*.

La rândul lui, D. Radin (2004) a examinat corelaţiile EEG între perechi "legate" de subiecţi. Percipientul era plasat într-o cameră izolată electromagnetic şi acustic, aflată la circa 20 de metri de agent. La momente aleatorii, agentului îi era arătată pe un monitor imaginea video în timp real a percipientului, imagine care servea atât ca stimul vizual, cât şi ca o modalitate de facilitare a conexiunii mentale cu percipientul. Modificările de voltaj pe EEG-ul percipientului s-au corelat semnificativ statistic ($p < 0.0005$) cu cele produse pe EEG-ul percipientului în timpul perioadelor când agentul era stimulat cu imaginea percipientului. Astfel de corelaţii nu au fost remarcate în perioadele de control.

Aşa cum remarcă W. G. Roll şi B. J. Williams, deşi unele din aceste experimente *"sunt descrise ca fiind de tip telepatic, nu există vreo dovadă că agentul a transmis ceva percipientului; tot ceea ce ştim este că studiile indică corelaţii EEG între două creiere"* (2008). Constatarea respectivelor corelaţii lasă loc ipotezei privind existenţa unui fenomen analog cu entanglarea cuantică.

Metode statistico-matematice

- **Primul studiu statistico-matematic al telepatiei cu "alegere forţată":**

Charles Richet – *"La suggestion mentale et le calcul des probabilités"*, *REVUE PHILOSOPHIQUE DE LA FRANCE ET DE L`ÉTRANGERE*, vol. 18, 1884, p. 609-674

F.Y. Edgeworth – *"The calculus of probabilities applied to psychical research"*, *PROCEEDINGS OF THE SOCIETY FOR PSYCHICAL RESEARCH*, vol III, 1885, pp. 190-199: rezultatele testelor de "ghicire" a cărţilor de joc conduse de Richet nu se datorau întâmplării, deoarece exista o probabilitate de 1 la 25000. Rezultatele respective *"pot foarte bine să fie considerate o certitudine fizică, dar nu ne spun nimic cu privire la natura cauzei – dacă este vorba mai probabil de iluzii comune sau de legi extraordinare. Aceasta este o chestiune care aşteaptă răspuns, nu prin formule şi cifre ci printr-o filozofie generală şi prin raţiune"*.

- **John Edgar Coover (Stanford University): *"Experiments in Psychical Research"*, 1917: primul studiu "în orb" controlat; îşi stabilise pragul pentru dovezi pozitive la o probabilitate de 1 la 50000.**

Caroline Watt, Marleen Nagtegaal – "Reporting of blind methods: An interdisciplinary survey", Journal of the Society for Psychical Research, vol. 68.2, No. 875, April 2004, pp. 104-114

Jurnale ştiinţifice (1999)	Studii experimentale	Metode in orb
Ştiinţe fizico-chimice Journal of the American Chemical Society, vol 121 (25-27)	110	0
Journal of Apllied Physics, vol 81 (1)	87	1
Journal of Physics (Condensed Matter), vol 11 (18-19)	21	0
Total	218	1 (0,5%)
Ştiinţe biologice Biochemical Journal, vol 340-341 (1-3; 1)	133	0
Cell, vol 97 (6-7)	23	2
Heredity, vol 81-82 (6; 1-4)	53	2
Journal of Experimental Botany, vol 49-50 (327-334)	110	1
Journal of Molecular Biology, vol 289-290 (4; 1-3)	91	1
Journal of Physiology, vol 514-515 (1-3; 1-3)	151	4
Nature (biology papers), vol 393-394 (6686–6696)	100	6
Total	661	16 (2,4%)

Jurnale ştiinţifice (1999)	Studii experimentale	Metode in orb
Ştiinţe medicale		
American Journal of Medicine, vol 106 (1-5)	34	15
Annals of Internal Medicine, vol 130 (1-5)	17	8
British Journal of Clinical Pharmacology, vol 46 (4-6)	30	11
British Medical Journal, vol 317 (7163-7168)	22	8
New England Journal of Medicine, vol 340 (16-23)	30	7
Total	133	49 (36,8%)

Jurnale ştiinţifice (1999)	Studii experimentale	Metode in orb
Psihologie şi comportament animal		
Animal Behaviour, vol 56 (1-4)	97	9
British Journal of Psychology, vol 89 (1-3)	20	3
Journal of Experimental Psychology [JEP]: General, vol 127 (1-3)	12	2
JEP: Human Perception & Performance, vol 23 (1-5)	30	9
Total	159	23 (14,5%)
Parapsihologie		
Journal of the Society for Psychical Research, vol 61-63 (846-855)	6	3
Journal of Parapsychology, vol 60-62 (3-4)	11	6
European Journal of Parapsychology, vol 8-14	19	18
Journal of the American Society for Psychical Research, vol 89-92 (1-4; 1-4; 1-4; 1-2)	7	7
Total	43	34 (79,1%)

Experimentul de clarviziune Pratt – Pearce de la Universitatea Duke 1933 - 1934

În timpul experimentelor, Joseph Gaither Pratt (experimentator) şi Hubert Pearce (subiect), având ceasurile sincronizate, se aflau în clădiri diferite, situate la 100 m sau la 250 m distanţă între ele. La fiecare minut, Pratt ridica o carte dintr-un pachet de cărţi Zener, fără a o întoarce, iar Pearce numea simbolul cărţii 30 de secunde mai târziu. La sfârşitul seriilor zilnice, de obicei în număr de două, Pratt şi Pearce făceau duplicate după fişele de rezultate, pe care le predau lui Rhine pentru confruntare. Din cele 1850 de încercări (750 la distanţa de 100 m şi 1100 la distanţa de 250 m), adică 74 de serii, s-au obţinut 558 de răspunsuri corecte (faţă de 370 aşteptate aleator), cu un scor mediu de 7,540 (5 aşteptat aleator), care corespunde unei probabilităţi $p < 10^{-22}$ ca rezultatul final să fie dat de hazard.

Metaanaliza : metodă de analiză statistică a rezultatelor obţinute în mai multe studii individuale

"Dacă un rezultat are o semnificaţie de 0,01 (adică sorţi de 100:1), iar acest rezultat nu se datorează întâmplării, ci informaţiei care ajunge la subiect (prin psi), e de aşteptat că, dacă se mai fac două seturi de încercări, sorţii împotriva întâmplării vor creşte de la o sută la unu la un million la unu, permiţând efectelor ESP – sau ceea ce produce efectul originar – să se manifeste într-o asemenea măsură, încât să nu mai existe nicio îndoială că rezultatul nu se datorează întâmplării". (Mark Hansel, 1980)

Aspirina şi atacurile de cord

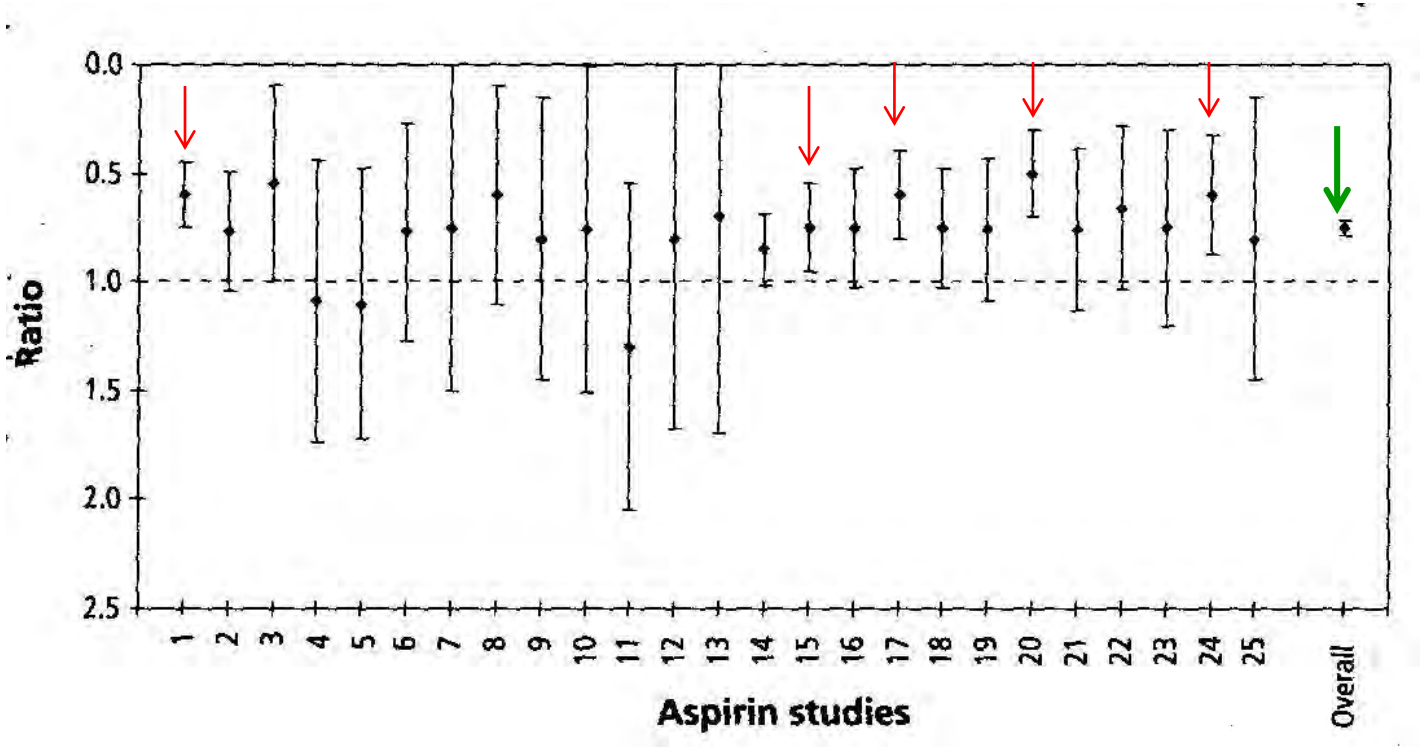

Rezultatele a 25 de studii cu privire la ipoteza că aspirina reduce numărul atacurilor de cord. Numai 5 din cele 25 au avut "succes" individual, dar *per total* (punctul estimativ din dreapta) se susţine statistic ipoteza nenulă. (*British Medical Journal*, 1988)

Experimente *ganzfeld*

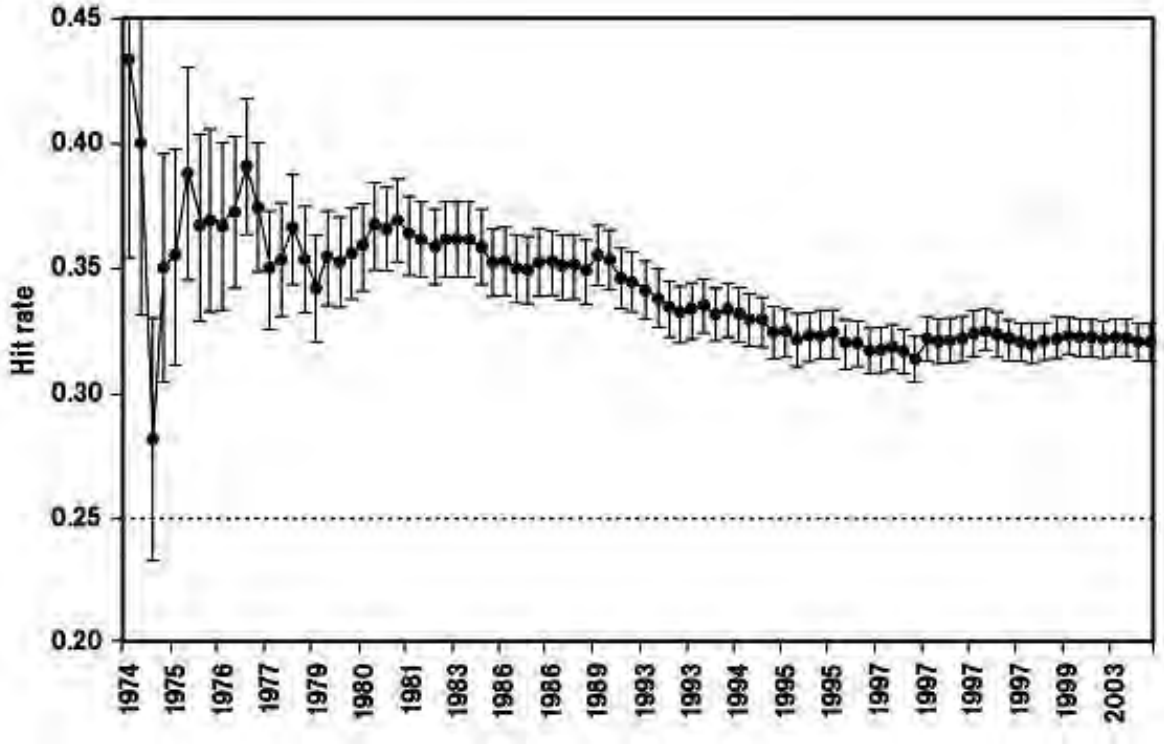

Rata de succes cumulativă medie în experimente *ganzfeld*, în perioada 1974 – 2004. În 88 de astfel de experimente s-au declarat 1008 reuşite, din 3145 de teste puse în practică. Rata de succes combinată a fost de 32%, faţă de 25% cât ar fi fost prin pur hazard. Rezultatele totale prezintă o probabilitate dată de întamplare de 1 la 29×10^{18}. Întâmplarea nu este o explicaţie valabilă pentru aceste rezultate. (Dean Radin, 2006)

Efecte experimentale

Efectul de declin (***decline effect***) **– atunci când experimentele se desfăşoară în serii de încercări, scorul mediu al primei jumătăţi de serii este superior scorului mediu al celei de-a doua jumătăţi de serii.**

Efectul de decalare (***displacement effect***) **– tendinţa sistematică a unui subiect de a numi o ţintă precedentă (decalare negativă) sau o ţintă viitoare (decalare pozitivă).**

Efectul de diferenţiere [efectul preferenţial] (***differential effect***, ***preferential effect***) **– diferenţierea semnificativă a rezultatelor obţinute de subiect, atunci când se compară două sau mai multe condiţii diferite (ţinte, moduri de răspuns etc.); rezultatele cele mai bune se obţin în condiţiile preferate de subiect.**

Efectul de eroare sistematică (***consistent missing effect***) **– tendinţa sistematică a unor subiecţi de confunda anumite simboluri. În cazul cărţilor Zener simbolurile cele mai frecvent confundate sunt cercul şi pătratul, precum şi crucea şi steaua. Efectul se datorează, probabil, caracterului sărac, fragmentar şi distorsionat al "imaginilor" ESP recepţionate, care afectează diferenţierea simbolurilor asemănătoate.**

Efectul de eroare psi (***psi-missing effect***) **– tendinţa sistematică a unor subiecţi de a obţine involuntar scoruri sub media aleatoare; anumiţi subiecţi dotaţi sunt capabili să obţină voluntar rezultate peste sau sub media aleatoare, în funcţie de cerinţele experimentatorului.**

Efectul "oaie-capră" (***sheep-goat effect***) **– subiecţii care cred în existenţa capacităţil psi obţin, în cursul testelor ESP şi PK, rezultate mai bune decât cei care nu cred.**

Efectul de focalizare (***focussing effect***) **– atunci când mai multe serii de experienţe se desfăşoară cu acelaşi pachet de ţinte (de ex. cărţi Zener), subiectul prezintă tendinţa sistematică de a repeta pentru aceeaşi intă (carte) răspunsul iniţial, indiferent dacă este corect sau nu; efectul creşte cu numărul seriilor de încercări (impregnare informaţională?).**

Efectul de experimentator (***experimenter effect***).

Psihokinezia (PK)

1. <u>Psihokinezia spontană</u> (fără control conştient):
- simplă (efecte singulare)
- recurentă (RSPK, *poltergeist*)

2. <u>Psihokinezia provocată</u> (cu control conştient total sau parţial):
- în condiţii de laborator
- prin exerciţiu special: practici hinduse, *qigong*, antrenament psihotronic etc.

Tipuri de fenomene PK

I. PK de stare fizică:

- parakinezia
- arderi spontane
- telekinezia
- efecte deformatoare sau distructive
- acţiuni asupra dispozitivelor tehnice
- influenţe la nivel microfizic
- impregnare parapsihică
- psihofotografie (conceptografie)
- aportări
- materializări, dematerializări

II. PK de stare biologică

- **Auto-PK**: levitaţia, elongaţia, stigmatele, autocombustia, inedia, invulnerabilitatea, translocaţia, bilocaţia

- **Bio-PK**: efecte biologice, efecte medicale, biokinezia

Experimentele PK cu zaruri de la Universitatea Duke

(1934-1943)

Experimentul standard: cu două zaruri, iar obiectivul-ţintă era obţinerea prin PK a unei anumite combinaţii pentru poziţia finală a zarurilor. De pildă, dacă obiectivul era să se obţină preponderent ca suma feţelor să fie mai mare sau mai mică de şapte, existau, respectiv, câte 15 posibilităţi dintr-un total de 36, ceea ce dă, în ambele cazuri, o probabilitate de 15/36 = 5/12 ca rezultatul să fi fost dat de întâmplare. Experimental era format din serii de câte 12 încercări.

Într-un experiment cu două zaruri, compus din 562 de serii (6744 de încercări), s-au obţinut 3110 reuşite (faţă de 2810 aşteptate aleator), cu un scor mediu de 5,53 (5 aşteptat aleator), probabilitatea ca rezultatul final să fie datorat exclusive hazardului find $p = 10^{-9}$.

Micro-PK

Din anii 1970, fizicianul german Helmut Schmidt a introdus un test PK bazat pe un generator de semnale digitale aleatorii. Generatorul conţinea un computer programat să numere înainte cu o viteză de 100.000 sau mai mulţi paşi pe secundă şi utiliza un astfel de aranjament instrumental încât procesul de numărare era oprit atunci când se emitea un semnal de la un contor Geiger-Müller activat de o sursă radioactivă. În condiţii obişnuite, este egal probabil ca numărătorul computerului să se oprească la un număr par sau impar. Subiecţilor testaţi li se cerea să modifice mental această distribuţie în favoarea numerelor pare sau impare. Ulterior, s-au perfecţionat aranjamentele experimentale: s-a renunţat la folosirea sursele radioactive, s-au introdus generatoarele electronice de numere aleatoare (GNA), s-au diversificat modalităţile de inerfaţare auditivă sau vizuală ale subiecţilor testaţi cu acestea şi s-a mărit stricteţea modalităţilor de control. Denumirea de micro-PK s-a extins la toate experimentele care implică un GNA. Un astfel de experiment se prezintă cel mai adesea pentru subiectul testat sub forma unui joc: el nu se gândeşte că trebuie să influenţeze comportamentul unei particule, ci pe acela al unei interfeţe vizuale sau auditive care este conectată la un GNA. Interfaţa vizuală poate fi, de pildă, sub forma a două lămpi de culori diferite, una aprinzându-se numai când GNA furnizează un număr par, iar cealaltă numai la un număr impar. Subiectul are ca sarcină să determine, prin efort mental, ca una din lămpi (indicată în prealabil) să se aprindă mai des decât a doua lampă. Interfaţa auditivă poate genera un sunet continuu de frecvenţă variabilă, iar subiectul va încerca s-o facă să tindă spre valori mai mari sau mai mici (sunet mai ascuţit ori mai grav); o altă modalitate poate fi sub forma de „clicuri" auditive de intensităţi sau origini diferite (partea dreaptă sau stângă a unei căşti audio). Mulţi au replicat studiile de acest gen; rezultatele obţinute au confirmat existenţa unui efect PK slab, dar real, semnificativ statistic şi repetabil. Probabilitatea ca reuşitele PK din aceste experimente să fie date de hazard este de la 1/1000 până la $1/10^9$.

Retro – PK

În acest caz, experimentatorul lansează prin intermediul unui GNA secvenţe aleatorii, fără a le observa şi influenţa. El nu ştie care dintre ele va servi ca martor şi care vor fi supuse influenţei subiectului. Secvenţele sunt înregistrate în duplicat pe benzi magnetice şi sunt securizate. În timpul experimentului, care poate avea loc după mai multe luni după înregistrare, una din cele două copii este dată subiectului testat, care încearcă să inflenţeze secvenţele ca şi cum ar fi vorba de un experiment obişnuit de micro-PK (el nu ştie că secvenţele aleatoare fuseseră înregistrate anterior). În mod cu totul uimitor, rezultatele indică un efect PK la fel de semnificativ ca şi în procedurile cu „ţinte" PK în timp real. Este ca şi cum PK ar putea influenţa evenimente din trecut; lucrurile aşa par, cu atât mai mult cu cât după experiment se constată că cele două casete (cea „ţintită" de subiect şi cea păstrată ca martor) sunt identice (redau aceeaşi secvenţă stohastică). Efectul retro-PK a fost replicat cu succes de numeroşi investigatori, iar o meta-analiză statistică efectuată de D. J. Bierman (1998) a dat un rezultat înalt semnificativ, la un nivel $p = 10^{-8}$.

În retro-PK repetitivă (reluarea aceloraşi încercări pe aceleaşi ţinte retro-PK de către subiecţi diferiţi încercând să le influenţeze în acelaşi sens) efectul este cumulativ. Dacă mai mulţi subiecţi încearcă să influenţeze succesiv aceleaşi ţinte retro-PK, dar în condiţii diferite, rezultatele sunt efectiv parazitate. O posibilă interpretare a efectului retro-PK ar putea fi aceea că el nu reprezintă o modificare a trecutului (ideea că există posibilitatea manifestă de a schimba evenimente din trecut conduce la paradoxuri cvasi-insurmontabile), ci mai degrabă ceva de genul unei „corelaţii la distanţă" în timp (o entanglare temporală).

H. Schmidt (despre micro-PK şi retro-PK): *„Rămâne de văzut dacă rezultatele vor conduce la o nouă teorie cuantică care să includă efectele parapsihice în cadrul formalismului său matematic, sau dacă ele vor indica pur şi simplu o anumită limitare a formalismului cuantic"* (1987).

Experimental Class	Studies	Trials	Odds Against Chance
Dream Psi	47	1,270	2.2×10^{10} to 1
Ganzfield Psi	88	3,145	3.0×10^{19} to 1
Conscious Detection of Being Stared At	65	34,097	8.5×10^{46} to 1
UnConscious Detection of Being Stared At	15	1,055	1000 to 1
UnConscious Detection of Distant Intention	40	379	100 to 1
PsychoKinesis (PK) - Dice	169	2.6M tosses	2.6×10^{76}
PK - Random Number Generator	595	1.1B events	3052 to 1
Combined	**1019**		**1.3×10^{104} to 1**

Remote Viewing **(„vizionarea la distanţă”)**

Maiorul (ret.) Paul H. Smith (implicat activ în ultimile stadii ale „programului STAR GATE”): *„Remote Viewing este o facultate mentală care permite unui perceptor («vizionar la distanţă») să descrie sau să dea detalii despre o ţintă care nu e accesibilă simţurilor obişnuite din cauza distanţei, timpului sau ecranării. De exemplu, unui «vizionar la distanţă» i se poate cere să descrie un loc, de pe cealaltă parte a globului pământesc, pe care nu l-a văzut niciodată; sau, un «vizionar la distanţă» poate descrie un eveniment petrecut cu mult timp în urmă ori din viitor sau un obiect sigilat într-un container ori închis într-o cameră; sau, încă, să descrie o persoană ori o activitate – toate acestea fără ca «vizionarului» să i se spună ceva despre ţintă, nici chiar numele sau desemnarea”*. Pe scurt, RV se defineşte deci ca fiind fenomenul de achiziţie, pe căi pur mentale, a unor informaţii care sunt blocate pentru percepţia comună din cauza distanţei, timpului sau/şi diferitelor forme de ecranare.

Pe 3 noiembrie 2003, parapsihologul Stephan A. Schwartz a coordonat la Atlantic University un amplu experiment dublu-orb de RV, în care subiecţilor li s-a cerut să previzioneze capturarea lui Saddam Hussein. Analiza rezultatelor experimentului relevă o frapantă asemănare între datele furnizate anticipat prin RV şi ceea ce s-a întâmplat, după experiment, în realitate. Acest lucru este evident dacă se compară, pe coloane paralele, predicţiile prin RV cu informaţiile din *mass-media* de după capturarea lui Saddam:

Previziuni prin RV	Informaţii din *mass-media*
Saddam va fi găsit în subsolul unei case umile de la periferia unui cătun de lângă Tikrit. Casa face parte dintr-o mică fermă mărginită de o parte de un drum de ţară, şi de cealaltă parte de un râu.	***„Saddam a fost găsit lângă satul Adwar din zona Tikrit, într-o mică fermă". „În interiorul acestei colibe, o placă acoperea ascunzătoarea subterană". „Un râu curge în apropiere, iar un drum prăfuit trece prin faţa fermei".***
Saddam va arăta ca un om fără adăpost, îmbrăcat în veşminte negre, cu părul vâlvoi, dezordonat şi cu barbă lungă încărunţită. Va avea cu el o anumită sumă de bani.	**Imaginile foto şi video din *mass-media* au confirmat descrierea. În ascunzătoarea sa, Saddam păstra circa 750.000 de dolari.**
Saddam va fi, în momentul descoperirii lui, împreună cu doi sau trei susţinători.	***„Militarii au arestat alţi doi afiliaţi irakieni încă neidentificaţi".***
Saddam va încerca să pară sfidător, dar nu va opune rezistenţă; în fapt, va fi obosit şi descurajat.	***„Era un om obosit şi resemnat cu soarta lui".***
Sadam va avea asupra o armă, dar nu o va folosi.	***„Saddam era înarmat, dar nu a opus rezistenţă în cursul capturării sale".***

Desenele şi schiţele efectuate de „vizionarii la distanţă" în cursul experimentului sunt izbitor de asemănătoare cu imaginile şi diagramele oferite de oficialităţile americare după prinderea lui Saddam. La patru zile după acel experiment, Pentagonul a anunţat formarea unui detaşament secret pentru a-l vâna pe fostul dictator. Pe 16 decembrie 2003, comandoul îşi îndeplinea misiunea. S-au utilizat în cursul ei, pe lângă metodele informative convenţionale, şi procedee de spionaj parapsihologi?

Ipoteze privind fenomenele parapsihologice

- **Psi nu există**
- **Psi există, dar nu este explicabil folosind fizica/ştiinţa (din prezent sau de perspectivă)**
- **Psi există şi poate fi explicat folosind legile ştiinţifice acceptate în prezent**
- **Psi există şi poate fi explicat prin legi ştiinţifice noi care nu contrazic fenomenele observate**

Fiinţa umană poate experienţia realitatea în două moduri aparent contradictorii. Primul mod, cel „normal” sau senzorial, se bazează pe simţurile comune şi ne relevă o lume în care lucrurile şi evenimentele ne apar mai întâi individualizate şi separate; mai apoi, prin evidenţierea raţională a unor raporturi între ele, se încearcă integrarea lor într-o concepţie capabilă să descrie unitatea lumii. În mod „normal”, organele senzoriale sunt singurele canale prin care omul capătă informaţii din exterior, iar timpul i se prezintă unidirecţional şi divizat în trecut, prezent şi viitor. Tot în mod „normal”, acţiunile psihicului omenesc asupra lumii materiale se exercită doar mediat, şi nu direct (adică nu prin „puterea minţii asupra materiei”).

Trăirile parapsihologice (ţinând de „paranormal”) ne dezvăluie o a doua cale de acces la realitate, ce permite omului să intre în contact neintermediat şi la un nivel mai profund cu lumea – atât exterioară, cât şi exterioară. Aici, timpul apare ca un „etern acum” în care trecutul, prezentul şi viitorul fuzionează, iar lumea materială poate fi influenţată nemijlocit de „forţa gândului”.

Cele două modalităţi de experienţiere a realităţii sunt numai aparent contradictorii, căci realitatea însăşi este aparent contradictorie. Ea este totodată continuă şi discontinuă, finită şi infinită, individualizantă şi globalizantă, concretă şi virtuală, materială şi imaterială, corporală şi necorporală, *physis* şi *psyche*, *yin* şi *yang* etc.. În ce priveşte fiinţa umană, dualitatea fundamentală a existenţei sale, respectiv dualitatea trup(corp)-suflet(spirit), nu ar mai trebui concepută cartezian, ca o dihotomie ontologică corespunzând unor tărâmuri existenţiale (*res extensa* şi *res intensa*) între care se află un abis insondabil, ci ca o dualitate de proprietăţi ale unei aceleiaşi „substanţe" (esenţe) reflectate într-un mod specific – inclusiv la nivel cuantic, şi care îl diferenţiază pe om de alte entităţi. Dificultăţile în a înţelege şi accepta dualitatea existenţei provin din faptul că omul, ca fiinţă biologică dotată cu psihic, este nevoit să trăiască în concretul imediat, să supravieţuiască într-o lume materială „normală", în care se actualizează predominant aspectul corporal. Dar complexitatea umană nu se reduce la dimensiunile sale biologice şi obişnuit-psihologice. Ca orice element existenţial, omul reprezintă şi el un ansamblu de dualităţi angrenate permanent în „jocul" actualizării/potenţalizării.

Una dintre dualităţile fiinţei umane ele este şi dualitatea senzorial-extrasenzorial. Extrasenzorialitatea nu este un simplu accident sau incident în viaţa umană, ci o expresie a faptului că realitatea este dual şi, deci, poate fi cunoscută pe căi ce pot părea contrarii. Cunoaşterea senzorială o virtualizează pe cea extrasenzorială, iar cea din urmă se manifestă prin obnubilarea primeia. Forţând o comparaţie, procesul seamănă cu redarea imprimărilor de pe un disc de patefon: pus pe o parte, se ascultă numai ceea ce este înregistrat pe acea parte; nu pot fi ascultate simultan ambele feţe ale uniui disc. S-ar putea spune că discul de patefon este un obiect cu proprietăţi duale, informaţiile de pe el neputând fi „citite" decât ori de pe o faţă, ori de pe cealaltă. Însă discul ca atare are o realitate unică, înregistrările de pe el coexistă.

Coexistenţa aspectelor duale este, în mod esenţial de natură informaţională. „Developarea" acestor informaţii creează impresia de contradicţie între componentele dualităţii. Pentru a cunoaşte o latură sau alta a existenţei (fiecare având un cadru temporal propriu) trebuie să ne racordăm specific la ele. Ceea ce presupune ieşirea dintr-un timp şi intrarea în alt timp. Trăirile parapsihologice implică şi un timp parapsihologic – altul decât timpul fizic, biologic, psihologic –, care face posibile asemenea trăiri. Posibilitatea de a intra în timpul parapsihologic există pentru fiecare dintre noi căci, în straturile profunde ale minţii noastre, factorii parapsihici acţionează permanent. Mai mult sau mai puţin întâmplător, ei ies la suprafaţă (se actualizează) şi ne semnalează că realitatea este cu mult mai complexă şi mai tulburătoare decât ne lasă să cuprindem cunoaşterea bazată pe simţurile şi pe logica obişnuite. Capacităţile parapsihice nu sunt un atribut exclusiv acordat unor rari „aleşi". El este în fond un element firesc al vieţii umane (paranormalul nu reprezintă altceva decât un altfel de normal). O mai bună aprehendare a trăirilor parapsihologice ar avea o influenţă profundă asupra felului în care omul îşi concepe locul şi rolul în alcătuirea universală. Vom descoperi astfel că suntem mai uniţi şi mai interdependenţi unii faţă de alţii şi de univers, decât credem îndeobşte, prin mijloace pe care nu le conştientizăm încă.

Cauzalitate uniliniară: o cauză ⟶ un efect

Cauzalitate multiliniară:

- **Multifinalitate: o cauză ⟶ mai multe efecte (diferite)**
- **Echifinalitate: mai multe cauze (diferite) ⟶ acelaşi efect**

«Medicul Rex Gardner de la Spitalul din Sunderland District (Marea Britanie) a investigat o serie de cazuri inexplicabile de vindecare prin intermediul rugăciunii.

Într-unul din acestea, o femeie i-a rugat pe cei cu care mergea de obicei la biserică să se roage pentru ea, în vederea revenirii dintr-o afecţiune de varicoză ulceroasă gravă la nivelul piciorului. Doctorul îi spusese că şi în cazul în care această afecţiune avea să se vindece, cicatricea va necesita implantarea unei grefe de piele. Dar, după ziua în care s-a făcut rugăciunea, ulcerul s-a vindecat complet şi nu a mai fost nevoie de grefa de piele.

În raportul său, Gardner spune că povestea este „atât de bizară încât dacă nu aş fi fost cel care a examinat piciorul pacientei la următoarea întâlnire parohială şi nu aş fi dispus de atâţia martori, nu aş fi luat-o în seamă”». (citat după: Dean Radin – *„The Conscious Univers: The Scientific Truth of Psychic Phenomena”*, 1997)

“Influenţare bioenergetică” – experimente pe frunze

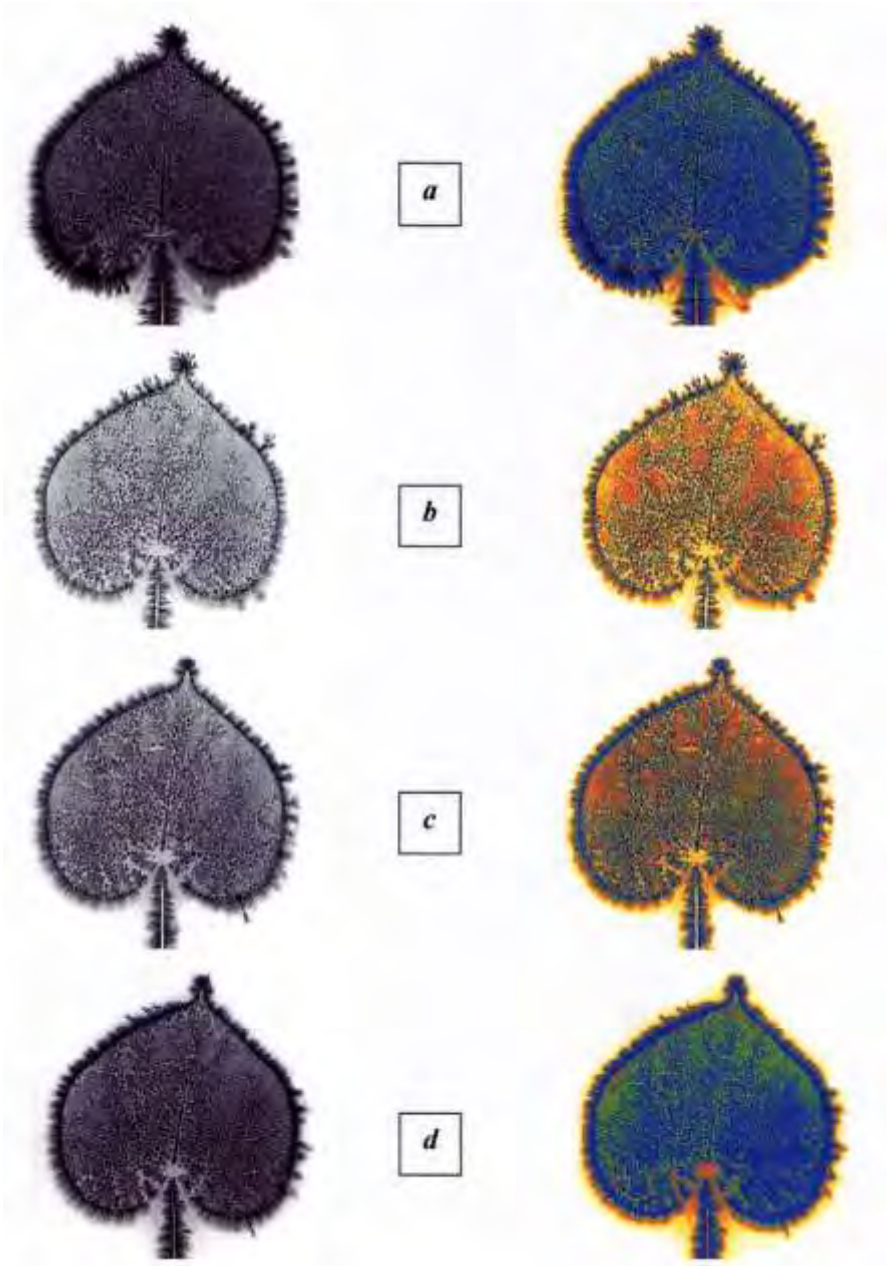

Frunză “influenţată”

- ***a*** **– iniţial**
- ***b*** **– după o oră de obscuritate**
- ***c*** **– după două ore de obscuritate; între *b* şi *c*: 10 minute de “influenţare bioenergetică”**
- ***d*** **– după trei ore de obscuritate**

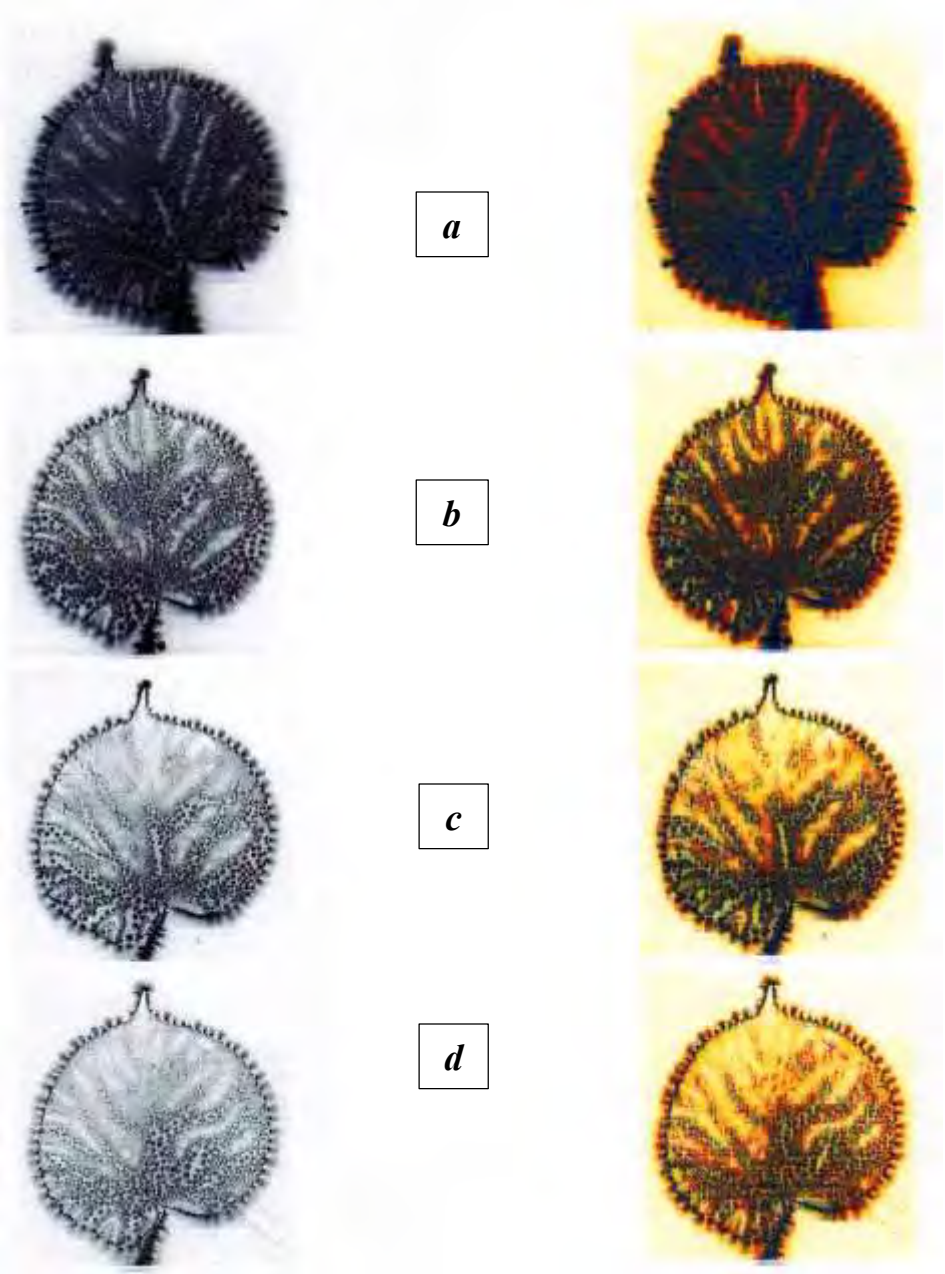

a

b

c

d

Frunză “martor”

- ***a*** **– iniţial**
- ***b*** **– după o oră de obscuritate**
- ***c*** **– după două ore de obscuritate**
- ***d*** **– după trei ore de obscuritate**